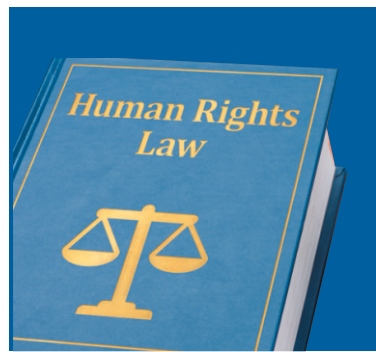

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԵՆՍԱԲԺՇԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ III

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Ծրագրի սկիզբը՝ **1 հունվարի 2025թ.**

Տևողությունը՝ **24 ամիս**

Ծրագրի բյուջեն: **600 000 եվրո**

Ֆինանսավորումը: **Եվրոպայի խորհրդի՝ Հայաստանի համար իրականացվող 2023-2026թթ. գործողությունների ծրագիր**

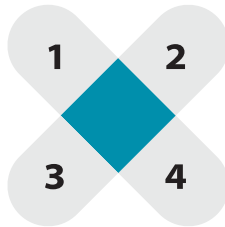

Գործընկերներ՝ Առողջապահության նախարարություն, Ազգային ժողով, Արդարադատության նախարարություն, Մարդու իրավունքների պաշտպանի գրասենյակ, Միջազգային իրավական հարցերով Հայաստանի ներկայացուցչի գրասենյակ, Առողջապահության ազգային ինստիտուտ

Ծրագիրը նպաստել է Եվրոպայի խորհրդի՝ Հայաստանի համար իրականացվող գործողությունների ծրագրի հետևյալ առանձնահատուկ արդյունքների ձեռքբերմանը

Գործող օրենսդրական նորմերն ու իրավապահ մարմինների գործընթացները համապատասխանեցվել են Օվիեդոյի կոնվենցիայում ամրագրված սկզբունքների

Բարելավվել է առողջապահության առնչվող հարցերի շուրջ հանրային երկխոսությունը

Ամրապնդվել է կենսաբժշկության ոլորտում մարդու իրավունքների պաշտպանության մակարդակը

Հայաստանն ավելի լավ է նախապատրաստվել Օվիեդոյի կոնվենցիայի հնարավոր ապագա վավերացմանը

Ծրագրի նպատակները

Կենսաբժշկության ոլորտում եվրոպական չափանիշների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացում և աջակցում դրանց ներդրմանը

Աջակցություն Հայաստանի կառավարությանը՝ Ղարաբաղի տարածաշրջանի բուժաշխատողների Հայաստանի առողջապահական համակարգում ինտեգրելու ջանքերում՝ անդրադառնալով ինչպես մասնագիտական, այնպես էլ հոգեբանական տեսանկյունների

Առողջապահության և իրավաբանական ոլորտի մասնագետների հմտությունների և կարողությունների հետագա ամրապնդում՝ իրենց ամենօրյա գործունեության ընթացքում մարդու իրավունքների և էթիկայի չափանիշների կիրառման ուղղությամբ՝ ի շահ պացիենտների

Առողջապահական խնդիրների շուրջ հանրային երկխոսության խթանում

Առողջապահության ոլորտում պացիենտակենտրոն մոտեցման խթանում

Ներպետական օրենսդրության կատարելագործում՝ Եվրոպական չափանիշներին համապատասխանեցման տեսանկյունից

- Ներպետական օրենսդրական դաշտի համապատասխանեցում Օվիեդոյի կոնվենցիայով ամրագրված եվրոպական չափանիշներին
- Աջակցություն ՄԻԵԴ-ի վճիռների կատարմանը, մասնավորապես՝ «Նիկոլյանն ընդդեմ Հայաստանի» և «Բոթյանն ընդդեմ Հայաստանի» վճիռներով
- Աջակցություն «Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության» իրականացմանը
- Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի գործունեության խթանում

Ամրապնդված իրավական և քաղաքականության շրջանակ՝ համապատասխանեցված Եվրոպական մարդու իրավունքների չափանիշներին

- Հայաստանը 2025 թվականի հոկտեմբերի 15-ին վավերացրել է Եվրոպայի խորհրդի Օվիեդոյի կոնվենցիան:
- Ընդունվել է «Առողջության համապարփակ ապահովագրության համակարգի մասին» ՀՀ օրենքը՝ Օվիեդոյի կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի դրույթներին համապատասխան:

- Եվրոպայի խորհրդի փորձագիտական աջակցությամբ և եվրոպական չափանիշներին համապատասխանեցմամբ մշակվել են «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքից բխող մի շարք ենթաօրենսդրական ակտեր:
- «Օրգանների և հյուսվածքների փոխադասարկման նշանակության, դոնորության նախապայմանների և փոխադասարկմանն առնչվող այլ հարցերի, ինչպես նաև դիակային դոնոր հանդիսանալուց հրաժարվելու իրավունքի և դիակային դոնորի ընտանիքի անդամների կողմից համաձայնություն տալու իրավունքի վերաբերյալ բնակչությանը տեղեկատվության տրամադրման գործընթացը» մշակվել է Եվրոպայի խորհրդի փորձագետների կողմից:
- Օվիերոյի կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածին համապատասխան՝ «Առողջապահության ոլորտի մասնագետների անհատական լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքի ընդունում:
- «Բնակչությանը բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրելու մասին» ՀՀ օրենքի կատարելագործում:
- Առաջարկություններ են ներկայացվել «Վերարտադրողական առողջության իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի վերաբերյալ՝ կապված չորրորդ երեխայի սեռի ընտրությանը վերաբերող դրույթների հետ:
- Օվիերոյի կոնվենցիայի 4-րդ հոդվածի համաձայն մշակված՝ «Առողջապահության ոլորտում «հետադարձ վճարումների» դեմ պայքարի և բուժաշխատողների մասնագիտական չափանիշների մասին» օրենքի նոր նախագիծը գտնվում է Կառավարությունում ընդունման նպատակով ներքին շրջանառության փուլում:

Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց ինքնավարության և իրավունքների նկատմամբ հարգանքի ավելացում

ՄԻԵԴ-ի վճիռներ

- Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց իրավունակության սահմանափակման վերաբերյալ ներպետական իրավական կարգավորումների և պրակտիկայի վերլուծությանը նվիրված ծավալուն գեկույց՝ ՄԻԵԴ-ի «Նիկոլյանն ընդդեմ Հայաստանի» գործով վճիռի կատարման համատեքստում
- «Հոգեբուժական հաստատություններում ոչ հոժարակամ հոսպիտալացման և բուժման մասին» ՀՀ օրենքի վերանայում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ընթացակարգային երաշխիքներին
- Բժշկական սխալի հետևանքով պատճառված ոչ գույքային վնասի հատուցմանն առնչվող օրենսդրական փոփոխություններ՝ համաձայն ՄԻԵԴ-ի «Բրոթյանն ընդդեմ Հայաստանի» գործով վճիռի

Մարդու իրավունքների ազգային ռազմավարություն

- «Բժշկական գաղտնիք և գաղտնիության պահպանում» թեմայով ձեռնարկի մշակում:
- Բժշկական ոչ պատշաճ գործունեության հետևանքով պատճառված ոչ գույքային վնասի հատուցմանն առնչվող օրենսդրական փոփոխություններ՝ Մարդու իրավունքների ռազմավարության գործողությունների ծրագրի 3.3-րդ գործողության համապատասխան:
- Օրենսդրական նախագծերի փաթեթ՝ «Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին», «Հոգեկան առողջության ծառայությունների և սպասարկման մասին օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» և «Պետական տուրքի մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»՝ Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության (2023-2025թթ.) 3.12-րդ գործողության համապատասխան:

Մարդկային արժանապատվության հարգանքի ավելացում

Մարդու օրգանների թրաֆիքինգի դեմ պաշտպանության ամրապնդում

- Ծավալուն գեկույց՝ «Եվրոպայի խորհրդի Սանտյագո դե Կոմպոստելայի կոնվենցիային ներպետական իրավական դաշտի և պրակտիկայի համապատասխանության վերլուծության» վերաբերյալ:
- Իրավական բարեփոխումները կարող են էլ ավելի ամրապնդել մարդկային արժանապատվության, մարմնի անձեռնմխելիության, ազատ և իրազեկված համաձայնության ու մարդու մարմնի ոչ առևտրայնացման սկզբունքի պաշտպանությունը՝ միաժամանակ բարելավելով մարդու օրգանների թրաֆիքինգի հետ կապված հանցագործությունների կանխարգելումը, բացահայտումը, քննությունը և քրեական հետապնդումը:

Եվրոպայի խորհրդի «Հոգեկան առողջություն և մարդու իրավունքներ» HELP նոր դասընթացի մշակում

HELP 18 որակավորված դասընթացավարներ

11 դասընթաց՝ նախատեսված հոգեկան առողջության ոլորտում գործող շուրջ 185 բուժաշխատողի և իրավաբանի համար

4 աշխատաժողով «Հոգեկան առողջություն և մարդու իրավունքներ» թեմայով HELP դասընթացի մասնակիցների խմբերի համար՝ ուղղված հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող պացիենտների ինքնավարության խթանմանը

Պացիենտների իրավունքների պաշտպանության և առողջապահական ծառայությունների որակի բարելավում էթիկական և կենսաբժշկական հետազոտությունների շրջանակի ամրապնդում

- Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի ստեղծում և բուժաշխատողների կողմից էթիկայի կանոնների հնարավոր խախտումներին վերաբերող 13 գործի քննարկում:
- Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի կարգավորող և գործառնության շրջանակի մշակում՝ Եվրոպայի խորհրդի առաջարկություններին համապատասխան:
- Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի կայքի մշակում, հասանելի հետևյալ հղմամբ՝ www.mec.am:
- «Բուժաշխատողների էթիկայի կանոնները» թեմայով էլեկտրոնային դասընթացի մշակում և իրականացում, որը հաջողությամբ ավարտել են առողջապահության ոլորտի շուրջ 12 000 մասնագետներ:
- Կարողությունների զարգացմանն ուղղված ութ միջոցառման իրականացում՝ նպատակ ունենալով ամրապնդել բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի և Հետազոտությունների էթիկայի հանձնաժողովի անդամների գիտելիքներն ու հմտությունները:
- Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի և Հետազոտությունների էթիկայի հանձնաժողովի ներկայացուցիչների մասնակցության ապահովում էթիկայի ազգային խորհուրդների 31-րդ, 32-րդ, 33-րդ, 34-րդ, 35-րդ և 36-րդ տարեկան հանդիպումներին:
- 2025թ. մայիսի 22-ին Կառավարության թիվ 613-Ն որոշման ընդունումը, որով բարձր և միջին օղակի բուժաշխատողների համար պարտադիր է դառնում էթիկայի կանոնների թեմայով 10 շաբաթանակական մասնագիտական զարգացման (ՇՄՀ) կրեդիտի ձեռքբերումը յուրաքանչյուր հնգամյա շրջափուլի ընթացքում՝ սկսած 2025 թ. սեպտեմբերի 1-ից:
- 28 որակավորված դասընթացավարների հավաստագրում, ովքեր նպաստել են 100 բուժաշխատողների շրջանում էթիկայի կանոնների տարածմանը:
- 2025 թվականին Հետազոտությունների էթիկայի հանձնաժողովի կողմից 20 հետազոտական քննարկումներ, ինչը նպաստել է Հայաստանում հետազոտական էթիկայի ամրապնդմանը՝ եվրոպական չափանիշներին համապատասխան:

Առողջապահության և իրավաբանության ոլորտի մասնագետների կարողությունների զարգացման գործողություններ

- Օվիերոյի կոնվենցիայի և դրա լրացուցիչ արձանագրությունների վերաբերյալ կարողությունների բարելավում
- Հանրային քննարկումների և առողջապահական գրագիտության ոլորտում կարողությունների ու հմտությունների ամրապնդում
- Բուժաշխատողների համար էթիկայի կանոնների և Բուժաշխատողների մասնագիտական էթիկայի հանձնաժողովի գործունեության վերաբերյալ գիտելիքների ձեռքբերում

Փախստական բուժաշխատողների ինտեգրում

Հոգեբանական աջակցություն՝
200 փախստական բուժաշխատողների

Աջակցություն **240** փախստական
բուժաշխատողների մասնագիտական
ինտեգրմանը և հավաստագրմանը

Առողջապահական համակարգի նկատմամբ վստահություն ձևավորելու նպատակով արդյունավետորեն խթանվում է առողջապահական գրագիտությունը, և լայնորեն ընդլայնվում է առողջապահական խնդիրների շուրջ հանրային երկխոսությունը:

- Առողջապահական հաղորդակցության ուղեցույցի մշակում և ինստիտուցիոնալացում՝ հիմնված Եվրոպայի խորհրդի՝ առողջապահական գրագիտության վերաբերյալ ուղեցույցի վրա, ինչպես նաև դրա հաստատումը առողջապահության նախարարի հրամանով: Ուղեցույցը լայնորեն կիրառվում և խթանվում է տարածաշրջանի բժշկական կենտրոնների կողմից:
- Մարդու իրավունքների և կենսաբժշկության ոլորտում հանրային քննարկումների ուղեցույցի թարգմանություն, ադապտացում և տարածում՝ առողջապահության ոլորտի մասնագետների ու համապատասխան մարմինների շրջանում՝ նպաստելով առողջապահական խնդիրների վերաբերյալ ավելի իրազեկված և ներառական հանրային երկխոսությանը:
- Առողջապահական ոլորտի թեմաներ լուսաբանող 20 լրագրողների համար կարողությունների զարգացման աշխատաժողովի կազմակերպում՝ նպաստելու նենշաղկապ խթանվող առողջապահության ոլորտում մարդու իրավունքների վրա հիմնված մոտեցումները և ուժեղացնել լրատվամիջոցների ներգրավվածությունը առողջապահական խնդիրների շուրջ հանրային քննարկումներում:
- Լոռու և Շիրակի մարզերի շուրջ 100 երիտասարդի ներգրավում առողջապահության ոլորտում իրավունքներին նվիրված ինտերակտիվ աշխատաժողովներում՝ իրավունքների կրողների հաջորդ սերնդի համար առաջնային դարձնելով մարդու իրավունքների և առողջապահական ծառայությունների հասանելիության հարցերը:
- Առողջապահական գրագիտության վերաբերյալ կարողությունների զարգացմանն ուղղված չորս միջոցառման իրականացում՝ նախատեսված տարբեր ոլորտների շուրջ 100 մասնագետի համար (այդ թվում՝ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներ և փախստական բուժաշխատողներ), ինչը նպաստում է առավել հասանելի, ներառական և մարդակենտրոն առողջապահական համակարգերի զարգացմանը:

Արդյունքները՝ թվերով

6

մշակված
հաշվետվություններ

51

վերապատրաստումներ/
131 օր

7

փորձի
փոխանակման
այցեր

11

«Հոգեկան առողջություն և մարդու իրավունքներ»
թեմայով HELP դասընթացի իրականացում/
182 հաջողած մասնակիցներ

10

Եվրոպայի խորհրդի փաստաթղթեր
ու զեկույցներ թարգմանվել են

19

քաղաքականության և
փորձագիտական քննարկումներ,
որից 5-ը բարձր մակարդակի

6

Մարդու իրավունքների և
կենսաբժշկության վերաբերյալ
HELP դասընթացի իրականացում/
85 հաջողած մասնակիցներ

2

Բարձր մակարդակի համաժողով՝
պացիենտների իրավունքների թեմայով
Տարածաշրջանային համաժողով՝ նվիրված
մարդու իրավունքներին և հոգեկան առողջությանը

Գործնական տեղեկատվություն՝

Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների
ու կենսաբժշկության բաժնի պաշտոնական կայքէջ՝
<https://www.coe.int/en/web/bioethics/home>

Եվրոպայի խորհրդի Երևանյան գրասենյակի պաշտոնական կայքէջ՝
<https://www.coe.int/hy/web/yerevan/>

HYE

www.coe.int

Եվրոպայի խորհուրդը առաջատար իրավապաշտպան
կազմակերպությունն է մայրցամաքում: Կազմակերպության
անդամակցում է 46 պետություն, այդ թվում՝ Եվրոպական միության
անդամ բոլոր պետությունները: Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ
պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական
կոնվենցիային, որը մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և
իրավունքի գերակայության պաշտպանությանը միտված միջազգային
պայմանագիր է: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը
վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում: